

Stockholm 2019-10-15

REMISSYTTRANDE Ku2019/00550/KO

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Demokratins skattkammare

Inledning

Sveriges Författarförbund (SFF) tackar för möjligheten att yttra sig över rapporten Demokratins skattkammare - Förslag till en nationell biblioteksstrategi. Sveriges Författarförbund är en facklig organisation för verksamma författare och litterära översättare. För närvarande har förbundet drygt 3 000 medlemmar. Vi har funnits sedan 1893 och ser som vår uppgift att tillvarata och bevaka medlemmarnas juridiska, ekonomiska och ideella intressen, men också att erbjuda en plattform för brett och internationellt utbyte av erfarenheter mellan författare och översättare. SFF har också i uppgift att ständigt försvara yttrandefriheten och därmed säkerställa rätten till fri debatt. SFF:s mål är en stark och sammanhållen yrkesgrupp som tillsammans kan arbeta för att stärka författarnas och översättarnas rättigheter.

Ett av förbundets fokusområden 2019 - 2020 är att verka för att nedrustningen av biblioteken upphör och att de istället utvecklas för det demokratiska uppdraget.

Sveriges Författarförbund kommenterar inledningsvis ett antal områden som inte direkt berörs av strategin och därefter målet, medlen och reformförslagen.

Sammanfattning

SFF välkomnar att strategins vision och mål så explicit talar om bibliotekens roll för demokratin. Den lyfter också olika aspekter av tillgänglighet som en väsentlig grund för legitimitet vilket är viktigt.

Vidare instämmer SFF i att de aktiviteter biblioteken bedriver bör vara kopplade till kärnuppgifterna kunskaps- och litteraturförmedling. Särskilt glada är vi över att strategin anser att möten mellan läsare och författare kan utvecklas i samhällets öppna rum.

SFF instämmer i målsättningen under rubriken läsning liksom under rubriken lärande. I det senare fallet kommenterar SFF framförallt skolbiblioteken och vill understryka att skollagen måste få ett absolut genomslag. Allt annat är odemokratiskt.

SFF instämmer i målsättningen under forskning, inklusive öppen tillgång till vissa forskningsdata. Dock är det viktigt att detta inte gäller vidare användning av forskningsresultat såsom sakprosaframställningar. Under denna rubrik vill SFF återigen lyfta kravet att biblioteksersättning för utlåning på forsknings- och högskolebibliotek utreds.

SFF delar vidare utredningens ambition att tillgängliggöra kultur- och kunskapsarv, liksom digitaliserade tidskrifter, utredningar mm. Den massiva digitalisering som utredningen föreslår förutsätter att upphovspersoner ersätts skäligt samt att det sker på ett sätt som inte förstör marknaden. Överlag menar SFF att det behövs ett helhetstänkande om ekonomin kopplat till biblioteken och digitaliseringen, inklusive biblioteksersättningen. Vi är positiva till en nationell samordning och finansiering av e-boks upphandling för folk- och skolbibliotek.

SFF är positiva till förslaget om nationella lånekort och utvecklade nationella söktjänster.

SFF är slutligen positiva till målsättningen under gemensam infrastruktur. Vi håller med om att det är bra att utöka och förtydliga nationalbibliotekets roll och ansvar och tillstyrker att KB tilldelas en sådan roll. Men huruvida de ska överta och axla den mängd funktioner som nämns kan vi idag inte uttala oss om.

SFF ställer sig bakom förslaget på att utreda en moderniserad plikttagstiftning.

Innan vi kommenterar reformförslagen i bilagan måste vi dock konstatera att SFF inte anser att strategin, trots sina förslag, i tillräcklig grad besvarar frågan om hur nedskärningar av biblioteksverksamhet i landet eller bristen på bemannade skolbibliotek skall lösas. SFF anser att det fortsatt finns ett brett behov av statliga stimulansmedel i linje med Stärkta bibliotek.

Vidare saknar SFF en problematisering eller diskussion om digital versus analog läsning liksom om privatiseringar av biblioteksverksamhet. Vi lyfter även vikten av e-bokens utformning och läsbarhet, inte minst med tanke på bilderböcker.

Beträffande reformförslagen har SFF svårt att bedöma rimligheten i de kostnader som budgeteras i reformförslagen. Som vi lyfte inledningsvis är det också svårt att bedöma om det är rätt prioriteringar utifrån de behov som biblioteken har och när det är oklart om dessa reformförslag i sin helhet skall ersätta den satsning som nu finns på Stärkta bibliotek.

Med det sagt stödjer vi samtliga förslag men vill särskilt lyfta Stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk liksom Stärkt mångspråkig verksamhet. SFF har också länge efterfrågat permanent finansiering till Litteraturbanken och är likaledes positiva till att Biblix föreslås bli nationellt. Beträffande stärkt nationell biblioteksmyndighet är vi positiva men efterfrågar tydligare förslag att ta ställning till.

Generella kommentarer

Rapportens upplägg och utformning

Sveriges författarförbunds anser att rapporten hade vunnit på att tydligare presentera förslag och åtgärder efter varje rubrik. Som det nu är blir det en stor textmassa med en mängd tankar att förhålla sig till. SFF väljer att kommentera de områden som ligger förbundets yrkesgrupper närmast.

Stärkta bibliotek

Strategin lyfter demokrati som mål vilket välkomnas av SFF. Den är visionär och beskriver ett antal medel för att nå målet. Dessa är bra och kommenteras mer utförligt nedan. SFF vill dock peka på vad som samtidigt sker här och nu. Gapet mellan Bibliotekslagens intentioner och verkligheten

växer. På punkt efter punkt går utvecklingen i fel riktning. Hur detta skall hejdas är en fråga som inte besvaras tillräckligt av strategin.

Både forskare och bibliotekarier vet att de nedåtgående spiralerna bäst bryts genom ökat utbud, generösare öppettider och kunnig personal. Biblioteken måste i högre utsträckning prioriteras i kommun- och landstingsbudgetar, men statligt stöd kommer även framgent att behövas.

Det framgår inte om reformpaketet på 250 miljoner kronor avseende "sex strategiska reformer för stärkta bibliotek" föreslås ersätta den tillfälliga satsningen på "stärkta bibliotek" som pågår åren 2018 - 2020. Från SFF vill vi framhålla att satsningen på stärkta bibliotek årligen har gett regionbiblioteken 25 mkr och att flertalet av landets kommuner erhållit extra medel till en sammanlagd summa av 220 mkr för sin verksamhet på folkbiblioteken. Utöver de områden som i någon mening omfattas av de sex reformförslagen har bidrag sökts för exempelvis verksamhet riktad mot barn och unga, personer med olika funktionsvariationer, satsningar på läsfrämjande, språkutveckling och uppsökande verksamhet. Då vi vet att besparingar på biblioteksverksamhet lett till att mer än vart fjärde folkbibliotek eller filial lagts ned sedan 1995, skall värdet av dessa extra bidrag inte underskattas. Biblioteksnedläggningarna i Sverige måste upphöra och biblioteken istället rustas för det demokratiska uppdraget som strategin beskriver. Fungerar biblioteken som den femte statsmakten, som utredningen säger, måste staten ta ett betydligt ansvar för att det ska finnas likvärdiga bibliotek över hela landet, oberoende av om det är storstad, landsbygd och glesbygd. Invånarna i hela landet är lika viktiga och det är delvis genom medborgarnas kunskap och bildning som samhällets demokrati formas nu och för framtiden.

Kulturrådet har även låtit ta fram rapporter över folkbibliotekens förutsättningar i glesbygd liksom en kunskapsöversikt över folkbibliotekens uppdrag och verksamhet mot personer med kognitiva, intellektuella eller psykiska funktionsvariationer. Den första rapporten slår bland annat fast att det finns ett brett behov av statliga stimulansmedel i linje med Stärkta bibliotek. Den senare rapporten skall vara klar i december 2019 och slutsatser från dessa bör beaktas bredvid de sex reformförslagen, vilka inte innehåller riktade insatser inom något av dessa områden.

Digital och analog läsning

Utredningen har ett stort fokus på ökad digitalisering, något SFF tycker är bra men, SFF vill samtidigt lyfta fram den forskning som betonar den tryckta textens fördelar för läsning av längre texter¹ En översikt, över de senaste 25 års forskning om skillnaderna att läsa digitalt versus en tryckt bok, framhåller att när det gäller att återge en fördjupad förståelse av texten och att komma ihåg detaljer, är den tryckta texten överlägsen. Det är speciellt vid skrollningen av den digitala texten som läsaren tappar fokus. Inte heller bidrar bilder eller textanimationer i den digitala texten till större förståelse av textens innehåll. Resultaten betyder inte att det digitala läsandet eller digitaliseringen i sig står i motsats till den tryckta texten. I stället kompletterar de olika medierna varandra.

Många högskole-och universitetsbibliotek hastar fram med digitaliseringen vilket innebär att man slutat att tillhandahålla fysiska böcker eftersom numera digitala böcker är de som prioriteras. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, som är beroende av den fysiska texten och boken på ett annat sätt än exempelvis naturvetenskapen, drabbas negativt. Följden är att andra språkområdens humanistiska litteratur/forskning inte längre görs fysiskt tillgänglig på svenska universitet och högskolor. Många länder, som har betydelse för svensk och internationell forskning, är ännu inte inne i en process av digitalisering.

De olika media ska inte sättas mot varandra men det är viktigt att klargöra att enbart digitalisering inte kommer att lösa bibliotekens problem med sjunkande antal besökare och läsare. Det är sålunda viktigt att strategin också lyfter fram behovet av fysiska bestånd på olika bibliotek. Att hålla fysiska bestånd är avgörande för litteraturens exponering särskilt då flertalet bokhandlare lagts ner och den litteratur som förekommer i dagligvaruhandeln mest tillhör underhållningsgenren. En mängd litteratur gör sig dessutom bättre som pappersbok, exempelvis bilderböcker för barn och andra utgåvor där värdet av den fysiska boken är större än den digitala.

Privatiseringsfrågan

Privatiseringen av biblioteken nämns överhuvudtaget inte i strategin. De försök som tidigare gjorts med privatiseringar av bibliotek har inte lett till

¹ se t.ex. Singer, L.M. & Alexander, P.A. (2017) "Reading on Paper and Digitally: What the Past Decades of Empirical Research Reveal", Review of Educational Research 2017 Vol. 87, issue 6, pp 1007-1041 och det s.k. Stavanger-uppropet från internationella forskare som vill diskutera och uppmärksamma denna fråga. <http://ereadcost.eu/stavanger-declaration>

framgång för verksamheten. Tvärtom, boksamlingar har skingrats när bibliotek har gått omkull. Nacka kommun som är först ut med att privatisera samtliga folkbibliotek från 1/1-19 bryter mot principen om tillgänglighet. Böcker på andra språk är det glest om och sambiblioteksprincipen är upplöst. Uppdelningen av biblioteken i olika bolag omöjliggör samarbeten dem emellan. Det är enligt SFF ytterst viktigt att uppmärksamma privatiseringsfrågan och skapa medvetenhet om konsekvenserna för hela folkbiblioteksväsendet.

Kommunerna är enligt lagen ålagda att tillhandahålla folkbibliotek och följa bibliotekslagen, kommunerna är huvudansvariga för folkbiblioteken oberoende av om de är privata eller offentliga. Frågan är hur de privata biblioteken rimmar med bibliotekslagen? Hur ska exempelvis kommunal, regional och nationell samverkan mellan bibliotek säkras när bibliotek blir konkurrensutsatta? Dessutom ser vi en stor risk för att insyn och transparens minskar på bibliotek i privat regi eftersom privatanställda inte omfattas av meddelarskydd.

E-bokens utformning och läsbarhet

SFF vill understryka vikten av att även e-böcker formges med respekt för läsbarhet och bilder, inte minst gäller detta bilderböcker. Målsättningen bör vara att det digitala materialet ger en upplevelse som så nära som möjligt motsvarar intentionen hos upphovs-personen och därmed ger läsaren en så rik upplevelse som möjligt.

Specifika kommentarer

Strategins vision och mål

Bibliotek för alla. Ett demokratiskt samhälle där alla fritt kan ta del av världens samlade litteratur och kunskap för att kunna verka i samhället på egna villkor.

SFF välkomnar att strategin så explicit talar om bibliotekens roll för demokratin. De senaste årens samhällsutveckling understryker detta. Migration, digitalisering och komplicerade globalpolitiska sammanhang är stora utmaningar. Demokratifientliga opinioner, polarisering och förfälskad information är växande hot. Biblioteken har en nyckelroll i försvaret av det öppna samhället.

Strategin lyfter olika aspekter av tillgänglighet som en väsentlig grund för bibliotekens legitimitet, vilket är bra. I ljuset av den senare tidens flytt av Internationella biblioteket i Stockholm vill vi särskilt framhålla vikten av mångspråkig litteratur och litteratur på minoritetsspråk samt bibliotekens möjligheter att anställa mångspråkig personal. Likaså vill vi understryka vikten av att det Samiska biblioteket i Jokkmokk får finansiering till sin verksamhet. Vi utvecklar detta ytterligare under reformförslagen.

SFF noterar vidare att vad gäller talböcker efterlyses mindre anpassning och mer universella lösningar i framtiden, men strategin utesluter inte att MTM kan behöva finnas kvar på lång sikt. SFF instämmer i denna bedömning och anser det viktigt att värna talboken för de målgrupper som idag använder den. Talboken har dessutom ett system för rapportering och ersättningar till upphovspersoner som även det måste lösas med mer universella lösningar.

Slutligen är det bra att barn och unga beskrivs som en prioriterad målgrupp hos Folkbiblioteken. SFF instämmer men vill i sammanhanget inkludera skolbiblioteken och den odemokratiska tillgången till dessa.

Strategins medel – samhällets öppna rum

Använd biblioteken som samhällets öppna rum för bildning, upplevelser och samtal.

Liksom utredningen anser SFF att de aktiviteter biblioteken bedriver bör vara kopplade till kärnuppdragen - kunskaps- och litteraturförmedling. SFF instämmer vidare i att biblioteken är en viktig plats för läsare och författare att mötas, särskilt gläds vi åt att strategin anser att detta kan utvecklas ytterligare. Utöver författarframträdanden och samtal kan författare och översättare delta i bibliotekens arbete på olika sätt genom att tala om ny litteratur, vad den innehåller och hur den ibland kan relateras till lokala företeelser, mänskliga tillkortakommanden, barnens fantasi, de många olika språk som lever och talas i landet etc. Utredningen *Konstnär oavsett villkor* har som förslag att konstnärer och författare/översättare kan erbjudas plats på offentliga förvaltningar, museer så varför inte på bibliotek. SFF har även länge pläderat för att medverka med syftet att skapa intresse för de s.k. Kulturrådsböckerna.

Vid beskrivningar av biblioteken som samhällets öppna rum noterar vi samtidigt de hot mot bibliotekarier och det stök som förekommer på många bibliotek. SFF menar att dessa problem inte kan lösas av biblioteken själva och minst av allt ur kulturbudgeten. Lika lite som fotbollsklubbarna betalar för "huliganpoliser" är det kulturens ansvar att råda bot på ordningsproblem på bibliotek.

Strategins medel – läsning

Inspirera till läsoplevelser, öka allas läs- och språkförståelse och stärk litteraturens ställning.

En konkret och bra målsättning. Vi uppskattar att författare och översättare flera gånger i utredningen nämns som samarbetspartners när det gäller läsfrämjande och att nå individer som inte läser.

SFF vill understryka att läsning och läsfrämjande är mycket viktiga insatser. Att även nå ut till personer som har mindre bra förutsättningar är helt centralt. Att i läsfrämjande syfte också satsa på vuxna är avgörande, då de inte bara läser för sin egen nytta och bildning utan många gånger är förebilder för barnen. SFF vill gärna påpeka att läsfrämjande som begrepp har det problemet att det missar varför man läser. Läsa är ett verb, vi läser av ett syfte. SFF vill framhålla att läsande är ett utforskande, biblioteken och bibliotekarierna ska göra vägen till detta utforskande så lätt som möjligt – där kommer läsfrämjandet in.

Litteraturen som konstform är en annan viktig del som utredningen nämner bara svepande. Vi menar att det är avgörande att man förtydligar den delen. Här kommer också vikten av biblioteket som fysiskt rum in.

Vad gäller att bibliotekens digitaliseringsinsatser med lässtimulerande innehåll i större utsträckning kan gälla barn, vill SFF framhålla att digital läsning inte bör ersätta läsning av fysiska böcker. Det är med andra ord viktigt att man också erbjuder lässtimulerande verksamhet på annat sätt.

Slutligen finns ett förslag om att nya böcker som får kultur- eller distributionsstöd bör distribueras och tillgängliggöras digitalt redan vid utgivning. SFF har inget att invända, men vill framhålla dels att det förutsätter att författarna upplåter upphovsrätt för e-bok, dels att vi inte tror att det löser problemet med att de s.k kulturrådsböckerna inte lyfts fram på biblioteken i tillräcklig utsträckning. SFF anser att det krävs ett målmedvetet och uppsökande arbete från bibliotekens sida för att ändra på

det. Biblioteken behöver vända sig utåt, utanför sina väggar och göra det intressant att ta del av den nya litteraturen även för de 50% som aldrig kommer till biblioteket.

Strategins medel – lärande

Utveckla invånarnas möjligheter till livslångt lärande och fri åsiktsbildning genom en sammanhållen kedja av utbildningsbibliotek.

SFF ställer sig bakom målsättningen. Under denna rubrik ägnar vi oss främst åt skolbiblioteken. Vi välkomnar särskilt att strategin uppmärksammar det som akut att, trots att det är lagstadgat, alla barn inte har tillgång till bemannade skolbibliotek. Med bemannade avser SFF för verksamheten utbildad personal, inte enbart bibliotekarier. Det saknas och krävs, som utredaren påpekar, ökad tillgång till utbildade skolbibliotekarier. SFF vill understryka att vi anser det självklart att lagen skall ha ett *absolut* genomslag, inte ett *större* som strategin skriver. Vi skulle gärna se fler konkreta förslag på hur detta skall åstadkommas.

SFF välkomnar även att strategin uppmärksammar samarbetet mellan pedagoger i förskolan och bibliotekarier liksom bokstartsverksamheten till föräldrar vilka är bra exempel på läsfrämjande insatser. Slutligen välkomnar SFF att strategin framhåller att skolbibliotekens medieförsörjning behöver byggas ut både analogt och digitalt. SFF har heller inget emot att nationella licenser eller digitala bibliotekstjänster beskrivs som en delösning, men framhåller att det måste finnas en plan även för hur den fysiska medieförsörjningen ska säkras.

Strategins medel – forskning

Stärk biblioteken som en del av forskningens infrastruktur och möjliggör öppen tillgång till vetenskapliga resultat från all offentligt finansierad forskning.

SFF instämmer i beskrivningarna av läget och stödjer förslaget om forskningsbibliotekens strävan mot öppen tillgång till den offentligt finansierade forskningen. Dock vill SFF säkerställa att en upphovspersons vidare användning av forskningsresultat, exempelvis i form av sakprosa för ett allmänlitterärt förlag, inte omfattas av ovan beskrivna öppenhet. Det är viktigt att användarnas behov av data eller information noggrant prövas mot upphovsrätten.

Under denna rubrik vill SFF återigen lyfta kravet att biblioteksersättning för utlåning på forsknings- och högskolebibliotek utreds och ges värdiga villkor.

Strategins medel - nationella digitala bibliotekstjänster

Tillgängliggör så mycket information och litteratur som möjligt fritt och digitalt för alla.

SFF delar utredningens ambition att tillgängliggöra kultur- och kunskapsarv liksom kunskap i digitaliserade tidskrifter, utredningar mm. SFF har länge krävt att Litteraturbanken skall få en permanent finansiering. Dock oroas vi över vissa skrivningar, inledningsvis talas det exempelvis om dyr upphovsrätt samtidigt som det mesta som getts ut i landet ska digitaliseras.

För författare och översättare är upphovsrätten central och en förutsättning för att litteratur skall kunna fortsätta skrivas. För de flesta författare och översättare är dessutom förlag som vågar investera i författarskap en förutsättning för en levande bokutgivning och även här är upphovsrätten central. Tyvärr kan vi konstatera att ersättningsnivåerna på den digitala marknaden så här långt varit ett problem.

Den massiva digitalisering av tryckt material som utredaren föreslår förutsätter att upphovspersoner ersätts skäligen samt att det sker på ett sätt som inte förstör bokmarknaden. SFF deltar gärna i samtal om hur detta kan göras samtidigt som allmänhetens tillgång till litteraturen på bibliotek garanteras. SFF är generellt positiva till avtalslicenser som modell och diskuterar gärna hur de skulle kunna användas i detta fall. Vi ser dock inte hur avtalslicenser skall kunna klarera rättigheterna för nyare digital utgivning.

Överlag menar SFF att det behövs ett helhetstänkande om ekonomin kopplat till biblioteken och digitaliseringen. Vad skall lösas med avtalslicenser och vad skall lösas genom direkta förhandlingar med rättighetsinnehavare? Hur ersätts upphovspersoner via de olika modellerna och vad får ökad digitalutlåning för konsekvenser i sammanhanget? Biblioteksersättningen som är en viktig del av dagens system bör inkluderas här. SFF föreslår att det utreds om de digitala utlånen, även om de inte berättigar till individuell ersättning, bör räknas in i biblioteksersättningsvolymen så att de kompenserar kollektivet för minskad fysisk utlåning. Det finns en konstnärspolitisk aspekt här att beakta menar vi, vilket även utredningen *Konstnär oavsett villkor* lyfte.

SFF är positiva till förslaget om nationella lånekort och utvecklade nationella söktjänster. Fjärrlånesystemen måste fungera för alla. Den som har behov av att låna en digital tidskrift, bok som enbart finns i en depå, text som enbart finns som digital eller andra media som talböcker vilka kan vara svåra att låna om de inte finns i det lokala eller regionala biblioteket, ska kunna lånas utan att användaren får nej bara för att objektet inte finns lokalt. Ett nationellt lånekort är såvitt vi kan förstå ett mycket bra förslag. Asylsökande och individer utan personnummer ska också ha möjlighet att låna och ha glädje av bibliotekens verksamhet.

SFF är vidare positiva till en nationell samordning och finansiering av e-boksupphandling för folk- och skolbibliotek. SFF är av uppfattningen att en nationell biblioteksmyndighet bör vara lämpad att klarera rättigheter och sluta ramavtal för licensierat innehåll.

SFF ser mycket positivt på att bibliotekariens betydelse framhävs även i det digitala biblioteket.

Strategins medel – gemensam infrastruktur

Stöd och stimulera de publika biblioteken med effektiva och samverkande nationella och regionala biblioteksfunktioner och välutbildade bibliotekarier.

SFF håller med om att det är bra att utöka och förtydliga nationalbibliotekets roll och ansvar och vi tillstyrker att KB tilldelas en sådan roll. Men huruvida de ska överta och axla den mängd funktioner som utredningen föreslår, vill vi låta vara osagt. Som ovan nämnts ser vi positivt på uppdrag inom biblioteksjuridik, ansvar för digitalisering av kultur- och kunskapsarv liksom att utveckla universella sökfunktioner. Vi vill betona vikten av att dessa gäller även fysiska böcker.

SFF välkomnar att de regionala bibliotekens roll lyfts och att de föreslås ingå i en struktur för fortbildning tillsammans med nationalbiblioteket och högskolor som bedriver utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap.

Det är vidare välkommet att utbildningar för bibliotekarier lyfts. Såväl grund – som fortbildning och forskning. SFF tillstyrker förslagen om ett oberoende forskningsinstitut liksom en ökning av antalet studieplatser.

Vad beträffar lånecentraler har vi redan berört vikten av både den mångspråkiga lånecentralen och samernas bibliotek. SFF tillstyrker sålunda att dessa verksamheter utvecklas och stärks.

SFF välkomnar att behovet av medieförsörjning, både analog och digital framhålls samt behovet av jämlik tillgång. Då vi tror att digitaliseringen kan lösa en del av detta, men inte allt, vill vi framhålla vikten av fortsatt stöd för att utjämna skillnader i landet. Vi ser också med intresse om att utreda en utvecklad depåverksamhet.

Slutligen ställer sig SFF bakom förslaget på att utreda en moderniserad plikttagstiftning samt instämmer i att antalet studieplatser i biblioteks- och informationsvetenskap behöver öka samt att en ökad kulturell och språklig mångfald bör eftersträvas. I sammanhanget vill vi understryka betydelsen av litteraturvetenskap i bibliotekarieutbildningarna, något som idag är bristfälligt.

Reformförslag

Generellt sett har SFF svårt att bedöma rimligheten i de kostnader som budgeteras i reformförslagen. Som vi lyfte inledningsvis är det också svårt att bedöma om det är rätt prioriteringar utifrån de behov som biblioteken har och när det är oklart om dessa reformförslag i sin helhet skall ersätta den satsning som nu finns på Stärkta bibliotek. Beträffande reformförslagen har SFF följande kommentarer:

Stärkta skolbibliotek. SFF tillstyrker reformförslaget men har svårt att bedöma kostnaden. SFF vill även lyfta läsdelegationens förslag att det snarast fastläs riktlinjer för vad som är ett bibliotek samt att ett Läsråd inrättas. SFF stödjer förslaget att Skolverket får i uppdrag att ta fram råd kring detta och att Skolinspektionen synar verksamheten. Vi vill framhäva att medieförsörjningen inte enbart skall vara digital.

Stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk. SFF tillstyrker reformförslaget. SFF vill understryka vikten av det samiska biblioteket i Jokkmokk får finansiering till sin verksamhet, som det är nu saknas medel. Inte bara KBs utan även Sametingets utredning visar att samisk biblioteksverksamhet måste stärkas på flera punkter exempelvis med mer personal, mer resurser och bokbussar.

Stärkt mångspråkig verksamhet. SFF tillstyrker reformförslaget. I ljuset av den senare tidens flytt av Internationella biblioteket (IB) i Stockholm vill vi särskilt framhålla vikten av mångspråkig litteratur och litteratur på minoritetsspråk samt bibliotekens möjligheter att anställa mångspråkig personal. Det är väsentligt att kompetens och bestånd inte skingras så att utvecklingen går på tvärs mot vad strategin anger som mål. SFF menar att en konsekvensanalys av förändringarna och en handlingsplan snarast måste tas fram av ansvariga myndigheter och Stockholms stad. Nedskärningarnas effekter på det nationella uppdraget måste utredas och förslagen i den nationella biblioteksstrategin behöver beaktas. I samband med IB vill SFF lyfta frågan om att svensk barnlitteratur översatt till andra språk skall bli tillgänglig på svenska bibliotek, vilket förutsätter kompetens, katalogisering och inköpskanaler. Vi föreslår att en lånecentral för mångspråk även skall få i uppdrag att tillgängliggöra svensk litteratur i översättning för låntagare över hela landet. IB kan bli den centralen. Centralen ska också fungera som sakkunnig inom minoritetsspråken och vara ledande för övriga bibliotek i landet om vad som finns och bör lyftas fram. IB och SBI bör samarbeta i dessa frågor.

Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster. SFF tillstyrker reformförslaget, men har svårt att bedöma vad som är rimliga kostnader för detta. Om vi förstår förslaget rätt så är det i hög utsträckning KBs samlingar som skall digitaliseras, vilket är bra, men samtidigt kanske inte vad läsarna och biblioteken i landet i första hand efterfrågar. Vi tror att det kommer behöva föras noggranna diskussioner om vad som skall prioriteras att digitaliseras liksom var budget för detta skall finnas. Det är inte självklart att allt skall belasta en kulturbudget.

Utredningen föreslår att Biblix (e-bokstjänst med barnböcker) blir nationell och det ser SFF positivt på. Barn i hela landet ska lätt kunna låna en e-bok, inte bara barnen i Stockholm, Katrineholm och Malmö, som det nu är. Förutsättningen är att urvalet av böcker är brett och djupt och inte bara fokuseras på storsäljare och kända namn. SFF tillstyrker som nämnts även att Litteraturbanken får permanent finansiering.

Stärkt nationell biblioteksmyndighet. SFF tillstyrker förslaget, men har svårt att ta ställning till kostnaderna för detta. Vidare menar vi att mycket under denna rubrik i strategin fortfarande är skissartat (strategin talar om möjliga uppgifter för den nationella biblioteksmyndigheten) och tydligare förslag bör utarbetas för att vi ska kunna ta ställning till såväl uppdrag som kostnader. Generellt sett är vi som ovan beskrivits positiva till att denna

myndighet får ansvar för att utveckla digitala bibliotekstjänster, samt att stödja biblioteksväsendet med infrastruktur, juridik och kompetens.

Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet.
SFF tillstyrker att ett oberoende forskningsinstitut inrättas för vidareutbildning av biblioteks- och informationsvetare. SFF vill dock understryka att detta inte bara bör få ett digitalt fokus. Liksom tidigare har vi svårt att bedöma om kostnaden är rimlig.

Stockholm som ovan

Grethe Rottböll

Förbundsordförande

Maria Andersson

Förbundsdirektör